

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SORANER - *bladet*

Månedsskrift for Soransk Samfund

Årgang 72 . Nr. 3

Marts

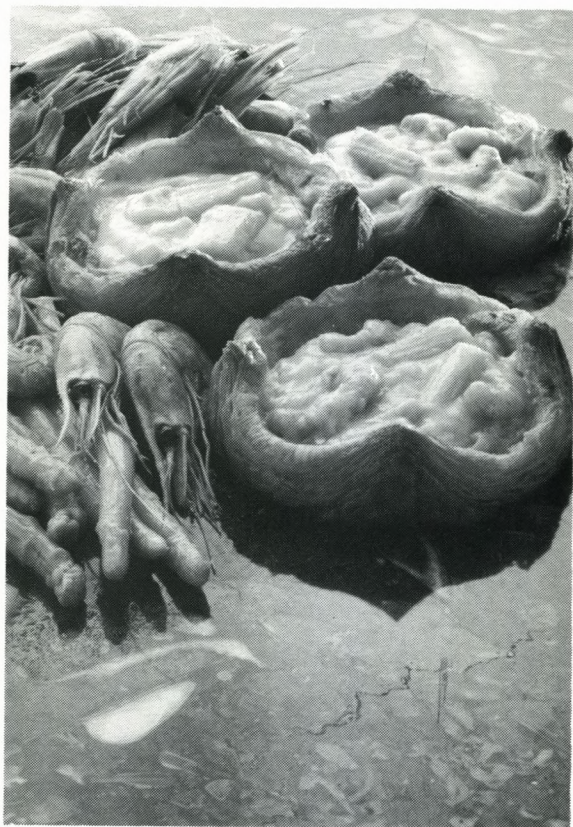
1988

Den fremdragne brolægning i Klosterporten, skænket til 400 års jubilæet af Sorø Spare- og Laanekasses Fond.

(Knud Petersen foto).

Friskere end friskbagt

Mette **Munk**TM

Mette Munk A/S · Göteborggade 5, P.O. Box 9 DK 5100 Odense C. Danmark · Telephone 09 13 44 13

Soransk Samfunds stiftelsesdag, fødselsdag

Der er opstået tvivl om datoen for Soransk Samfunds stiftelse i 1862.

I Soranerbladet for oktober 1987 anfører red. i sin konklusion flere mulige datoer, blot ikke den rigtige: 14. april 1862. Red. citerer fra Poul Schjærff's redegørelse i Academia Sorana (1962), men undlader at nævne Schjærff's konklusion:

»Soransk Samfunds fødselsdag er altså 14. April 1862«.

I Soransk Tidsskrift 1870 side 175 står:

»I April 1862 indbød Dhrr. Carl Benzon, C. St. A. Bille, Vigfus Poulsen, Viggo Rothe og Rosenørn-Teilmann til et Møde Mandag Aften den 14de April hos Restaurateur Vincent for at forhandle om en paatænkt festlig Sammenkomst af Soranere. Det besluttedes her at foranstalte en Lysttour til Sorø i Slutningen af Juni og en større festlig Sammenkomst i Kjøbenhavn midt i December. *Ligeledes vedtoges Stiftelsen af et Soransk Samfund* (fremhævet af os), og en deel Medlemmer indtegnede sig strax i dette, medens Samfundets videre Organisation udsattes til Sommerfesten. Adgangen til Festerne og til Samfundet skulde staa aaben for alle dem, der som Elever, skolesøgende Disciple, Akademister eller Lærere (senere tilføiedes: eller som Embedsmænd) havde været knyttede til Sorø Akademi. Foruden de fem Indbydere valgtes til at foretage de videre Skridt Dhrr. Etatsraad F. J. Fiedler, den første fra Sorø Akademi dimitterede Student, og Cand. polit. C. Friderichsen. De fleste af Deltagerne i Mødet blev sammen efter dette til en lille improviseret Fest, den første, som nogensinde er bleven afholdt af ældre og yngre Soranere, og den glade, gemytlige Stemning, som her herskede, gav de bedste Varsler for et kommende Samliv mellem dem, der vare knyttede sammen ved fælles Ungdomsminder og fælles Kjærlighed til det soranske Hjem«.

25 års dagen blev ikke fejret, men det blev 50 års dagen, bl.a. ved, at man 14.

april 1912 i anledning af jubilæet stiftede »De gamle Soraneres Jubilæumsfond«. Paul Hennings skrev en lang beretning om Soransk Samfunds virke i de 50 år (Soransk Tidsskrift (1912): 3–50). Også her slås fast, at Soransk Samfund blev stiftet 14. april 1862.

75 års dagen blev fejret onsdag den 14. april 1937 ved, at der afholdtes generalforsamling på Hotel Phønix med efterfølgende souper i hotellets festsal (se Soraner-Bladet 1937:25).

100 års dagen fejredes ved generalforsamling på Sorø Akademis Skole og en storslået fest lørdag den 14. april 1962 (se Soraner-Bladet 1962: 49–57). Jubilæet markeredes også ved udgivelsen af »Academia Sorana«.

Det er således gennem 100 år slået fast, at Soransk Samfunds stiftelsesdag (fødselsdag) er 14. april 1862.

Arne Østergaard.

Dan Fink.

A. Kann Rasmussen.

Der udsendes nu et femte bind med rettelser og tilføjelser til storværket

Soranerbiografier 1584–1900.

Det er på 40 sider, indbundet som de fire andre bind og koster 50,- kr. portofrit tilsendt ved henvendelse til kasserer Finn Harlang.

Medlemsfortegnelse

ordnet efter årgange, udsendes, hvis alt går vel, ca. 1. april.
Den har længe været savnet.

Læge i Saudi Arabien

Kurt Bresson (S45) er otorhinolaryngolog (= øre-, næse- og halsspecialist) og fortæller her om lægeliv i Saudi-Arabien.

Næst efter Albanien er Saudi Arabien det mest lukkede land for ordinære turister. Her er ingen. I Ægypten, Marokko, Tunis – andre muslimske lande – tager man det ikke så nøje. Grunden til restriktionerne her i Saudi angives at være, at man ikke mener, at man i dette land kan beherske og kombinere hensynet til turisternes anderledes og krævende adfærd samt ikke-muslimske religioner med de islamiske traditioner, der netop her bør håndhæves strengt. Landet anses for helligt, her er Kabaen med den hellige sorte sten, her er de to hellige moskeer, i Mekka og Medina, som kong Fahd er vogter af, »The Custody« er titlen.

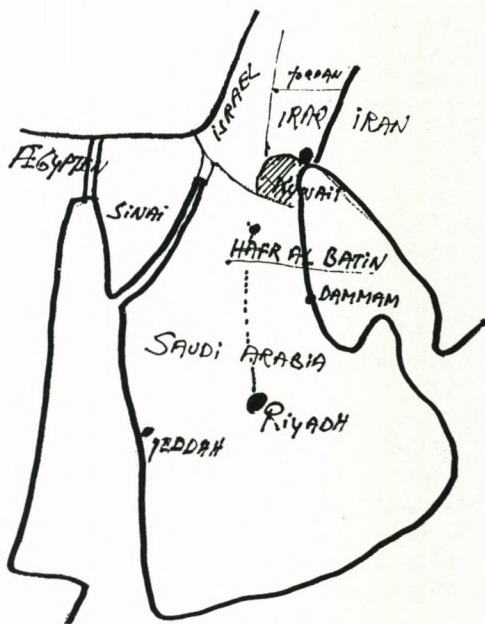
Millioner af pilgrimme strømmer dog til hvert år, og her er millioner af fremmedarbejdere. Så uanset, at turismen i vor forstand har ringe kår, er der rigelig af konfrontationsmuligheder for forskellige religioners opfattelse eller politiske observans. Der er dog ingen mulighed for en fri og offentlig meningsudveksling.

Dette faktum, at man må afholde sig fra meningsyttringer, afspejler sig i den kontrakt, jeg har underskrevet for at blive ansat på et nybygget hospital i det nordøstlige hjørne af Saudi Arabien, i Hafr al Batin, ganske nær den militære zone for kampene mellem Iraq og Iran. Ved Basra udkæmpes som bekendt en overlevelseskrig under dække af den fundamentalistiske religiøse propaganda. Olien, det er den, man slås om; olien er også den faktor, som har løftet de arabiske stater på halvøen (der er lige så stor som Vesteuropa) ud af middelalderen og ind i den moderne tid på mindre end 50 år.

Det forekommer ganske imponerende og, selv om processen langt fra er færdig og etableret, utroligt, at dette samfund fungerer trods de indre modsætninger. Det er kravet til ubetinget respekt for Islam samtidig med, at informationsteknologien må tages i anvendelse. – Dermed

risikerer man værdianalyser, der kan medføre opløsning af et transcendentalt, dvs. religiøst tilhørsforhold.

Imidlertid har de unge saudere, der er universitetsuddannede fra vestens lande (UK og USA), en klippefast tro på, at alene Allah styrer deres skridt. Et for os ejendommeligt eksempel er en lille bog om menneskets udvikling, en embryologi, som angiveligt allerede er forudsagt i Koranen. I denne fosterudviklingsbog finder forfatteren, at alle skridt fra celledeling over befrugtningen til fosterudviklingens mangfoldighed klart er omtalt i Profetens hellige skrift og åbenbart allerede for 1400 år siden og altså nu kun bekræftes af den moderne videnskabs metoder, »der kan I bare se!«

Byudviklingen, urbaniseringen af dette samfund, medfører også, at man naturligt må satse på opbygning af »primary health care«, forebyggende sundhed i takt med moderniseringen af hospitalstilbud. I de store byer er der allerede udbygget universitetsklinikker, der på lige fod med vesteuropæiske store hospitaler deltager i forskning og behandling af alle specialetilfælde, måske i mindre målestok endnu i forhold til et andet mellemøstligt lands, Israels, intensive aktiviteter.

Allerede nu er der angiveligt så mange saudiske læger, at de er ved at kunne overtage driften af afdelingerne lægeligt og administrativt.

Her i periferien, hvor jeg befinder mig, er dette endnu ikke muligt bortset fra, at hospitalsdirektøren er en meget agtet, dygtig, fremsynet saudisk børnelæge, men man regner optimistisk med, at udviklingen og færdiguddannelsen af saudiske læger vil vende billedet i løbet af 5–10 år.

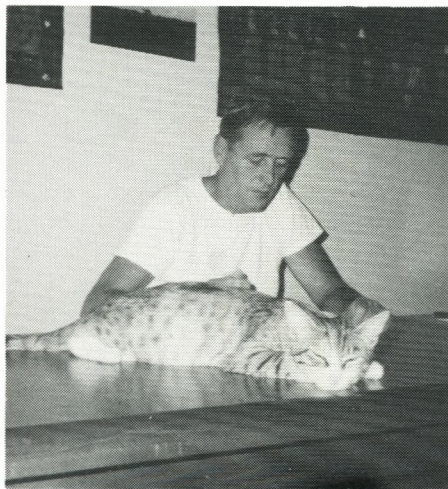
I 1985 blev der bygget 5 nye hospitaler i forskellige provinser. Et af disse er i Hafr al Batin. Et dansk privatfirma, oprettet af nogle læger, der så muligheden for en god fortjeneste, organiserede systemeksport af Dansk Sundhed i samarbejde med de saudiske myndigheder, for at disse hospitaler skulle bemandedes med overordnet dansk personale: Læger og sygeplejersker og nogle fra de paramedicinske fag, laboratorieteknikere. I forvejen var her både ægyptisk, indisk og phillipinsk helsepersonel. Det viste sig snart, at konfrontationen mellem disse etniske grupper skulle blive et større problem end forholdet til patienterne, den saudiske befolkning. Der er opstået en meget stor rivalisering og en tildels også på fordomme opbygget omgangsform, hvilket er uheldigt.

De saudiske mennesker, endnu præget af beduinerlivet, er særdeles hjertelige og tillidsfulde overfor os fremmedsprogede og anderledes udseende. Mændene her er nok mere selvbevidste, fx. overholder de aldeles ikke en køkultur, de er nummer ét foran bankskranken eller i forretningerne. Til gengæld gør de det med selvfølge-

dens charme. Kvinderne er varmhjertede, smilende og virker harmoniske de allerfleste af dem og ikke, som nogen forestiller sig, evigt undertrykte bag deres sorte slør. Sandstorme forekommer ofte, så derfor er tilhylningen en praktisk foranstaltning, også mændene må dække næse og mund mod det værste støv. Dertil kommer en anden social funktion, en beskyttelse af kvinden, stammens overlevelse imod indtrængende.

Den for os kunstige skarpe kønsadskillelse kan dog næppe i det lange løb oprettholdes, men fungerer endnu fx i skolesituationen som i vor barndom i Danmark i 30'erne! Hvis man skal foretage en høreundersøgelse på drenge (6–12 år), er der ingen problemer. Pigerne skal derimod have deres fædres tilladelse til en øreundersøgelse, og vi bliver ikke lukket ind på en pigeskole. Der er i vort område 13000 børn i skolerne med ligelig kønsfordeling.

Hverdagen på hospitalet for mit speciale, øre-, næse-, halssygdomme, er præget af kønsopdelingen. Vi må have to klinikker, en for kvinder, en for mænd. Det vil sige, at vi må have dobbelt mandskab. Dette gør sig også gældende i andre specialer og belaster hospitalsøkonomien uden tvivl, ligesom det tunge administrationsapparat lider.

Artiklen skrives.

Fra det, man kalder olie-boomet i 70'erne, indtil prisen på olie faldt og dollarkursen svigtede, har der været nogenlunde stabil pengetilgang til helsesektoren. Dette synes at være overstået, vi skal nu kæmpe for hver øre (Rial og Hallala) og kan ikke få de ting, vi skal bruge i dagligdagen. Øreafdelingen venter således på udstyr, for at vi kan udøve fuld funktion efter vesteuropæisk mønster og standard.

»Det gør såmænd ikke så meget«, siger mine indiske kolleger, delvis støttet af den ægyptiske, »så behøver vi ikke bestille så meget«. Men dette er imod den nordiske mentalitet. Vi er her jo også for at gøre et godt job. Hovedmotivet for os ca. 25 danske til at søge til dette mærkelige land, hvor alt synes anderledes, er naturligvis en god, skattefri løn på relativ kort tid, 2 år, lad os blot indrømme det.

Oplevelsen af ørkenen og ombygningen af bysamfundet, hvor man kun behøver at gå få skridt udenfor for så at møde store venligt udseende kameler side om side med hidsigt kørende motorkøretøjer (benzin koster 1 kr. pr. l) hører med. Her er 40-45 grader C i skyggen, det kan man klare, fordi det er tørt, og fordi vi har god aircondition i husene og har en svømme-pøl.

Mændene har det friest. For sygeplejerskerne er tilværelsen mere problematisk, idet de nødsages til at følge meget strenge og restriktive islamiske regler. De kan fx kun, iført deres sorte lange klæde, abayaen, og med tildækket hoved gå udenfor hospitalet én gang om ugen i 2 timer og må ikke modtage gæster af modsat køn, medmindre der er et ulige antal til stede. Det er der så. Men spontanadfærd er ikke tilladt.

På restaurationsbesøg i dette totalt alkoholfrie samfund selv i følge med et ægtepar bliver kvinder lukket ind bag et forhæng, ind i kvinderummet. I begyndelsen er dette i sig selv en oplevelse, men eftersom opholdet strækker sig henimod det første år, føles situationen grotesk, måske desperat.

Dette kan være medårsag til, at selv

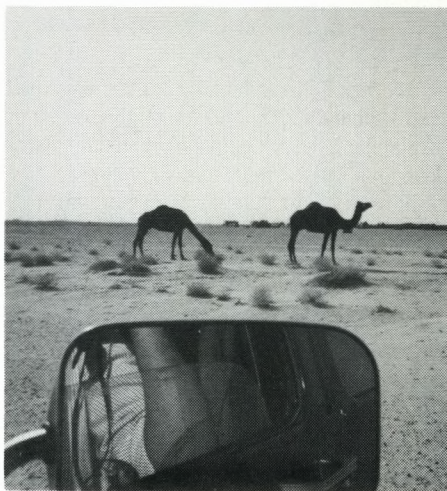
mindre problemer internt i den danske gruppe fx brug/misbrug af til rådighed stående biler bliver af alt for store dimensioner og dermed belaste samværet – som regel dog kun for kortere tid af gangen.

Udefra kommende »angreb« fx modstanden fra andre etniske grupper imod for den danske gruppe naturlige adfærd såsom at vaske hænder mellem hver patient eller afvaskning af sengene, når en patient udskrives, er efterhånden daglig kost. Som en af de indiske sygeplejersker sagde: »Det nytter jo ingenting med al den vask, det bliver bare snavset med det samme igen, og befolkningen her er ikke vant til al den hygiejne«.

Det er »den daglige kamp« på afdelingerne, men i begyndelsen er det også en kamp at få patienterne i bad, indtil de opdager, hvor godt det er, så er det en kamp at få dem op af badet!

Oftest foregår konsultationerne i en humørfyldt atmosfære. En stor ørken-saunder kom ind til undersøgelse. Han havde sin tjenestepistol i hylsteret under armen. Men forstod, da jeg sagde: Bom, bom. Ja, ja, sagde han, BOM, så gik der et kort øjeblik, hvorpå han med en opgivende bevægelse pegede ned af sig selv og sagde: Mafi, dvs. ikke-BOM! Jeg tænkte, at han kunne have blærehalskirtelproblemer og

(Fortsættes side 36).

Orglet i Sorø kirke

Af organist Knud Vad (S 55).

Der er i dag almindelig enighed blandt alle organister og orgelbyggere i hele verden, som kender Sorø-orglet fra selvhør eller fra grammofon om, at det er et af de smukkeste klingende orgler i verden. Mindre kendt er det, at vores orgelfacade er Danmarks ældste bevarede orgelfacade. Den blev stillet op i kirken i begyndelsen af 1500-tallet (ca. 100 år før det berømte »Compenius«-orgel i Frederiksberg Slotskirke).

Dengang var kirken jo endnu katolsk klosterkirke, og den nu afdøde orgelbygger Poul Gerhard Andersen (som havde opsyn med orglet fra 1942 til sin død) mener, at det dengang splinterny orgel efter katolsk brug blev opstillet på en »skranke«, som var bygget ud i kirken fra arca-depille nr. 4 fra øst, og at orglet har vendt facaden mod højalteret og »ryggen« mod vest.

I 1623 oprettede Christian IV sit ridder-akademi i Sorø kloster, og et par år senere blev orglet efter protestantisk skik og brug anbragt i vestenden af kirken, hvor det jo stadig står. Samtidig blev rygpositivet tilbygget (det lille orgel, der står »foran« selve hovedorglet). Det er interessant og tankevækkende at observere, i hvor høj grad træskæeren Peter Jürgensen fra Næstved har formået at tillempes sin egen barokke stil i rygpositivets træskærerarbejde til den sengotiske stil i hovedorglets facade. For restaureringen af orglet og nybygningen af rygpositivet stod kongens egen navnkundige orgelbygger Johann Lorentz, så Sorø-orglet var i de bedste hænder dengang.

Dette var desværre ikke tilfældet, da man næste gang havde fat i orglet i slutningen af 1700-tallet (selve orgelpiberne og mekanikken i et orgel har desværre kun en levetid på over 100 år – afhængigt af, hvor godt der passes på det). Dengang tømte man rygpositivet for orgelpiber og mekanik (det var vistnok under overvejelse helt at fjerne det) og ændrede totalt den

gotiske facade, så orglet kom til at fremstå som et senbarokt instrument – også klangligt.

Først da dette orgel (efter en restaurering i sidste halvdel af 1800-tallet) blev kasseret i slutningen af 1930-erne, og firmaet »Marcussen & Søn« begyndte at undersøge orglet med henblik på bygningen af et helt nyt instrument, fandt de dygtige orgelbyggere ud af sagens rette sammenhæng og besluttede naturligtvis at føre orglet tilbage til sin oprindelige skikkelse, både i udseende og klang. Netop i 1930'erne og 40'erne var en »guldalder« for »Marcussen & Søn«: Der var fremragende eksperter i firmaet, både i henseende til instrumentets historie og i kunstnerisk henseende, og kirkerummets fine akustik inspirerede yderligere til at bygge et nyt instrument efter alle kunstens regler. Det blev besluttet at tilstræbe en klanglig balance imellem renaissance og barok og at lade sig mere inspirere af italiensk baroks orgelbygnings bløde klangbillede end af den samtidige tyske orgelbygnings mere hårde og kontante klangbillede (forøvrigt helt i Lorentz' og Christian IV's ånd).

Det er altså først og fremmest »Marcussen & Søn«, vi kan takke for, at vi i dag har et verdensberømt orgel her i Sorø, først og fremmest ideelt til at fortolke de store barokmestre med Bach i spidsen, men – takket være det bløde klangbillede – også ideelt til renaissancemusik og (forunderligt nok) også til romantisk orgelmusik. Mange koncerter i den internationale orgelfestival har imidlertid også vist, at orglet er uovertruffent til fortolkning af helt ny orgelmusik.

Det er da heller ikke tilfældigt, at den hyppigste bemærkning om orglet fra utallige gæsteorganister lyder: »På dette orgel kan man ikke vælge en forkert klang, for alt klinger fantastisk smukt«.

(Fra Sorø Kirkeblad).

H. C. Andersen og fysik

Hemming Andersen, Sorø, slutter H. C. Andersen-året med denne artikel, der også omfatter Hauchs samling af gamle fysikinstrumenter på Sorø Akademi, som artiklens forfatter bestyrer.

Da jeg for nogen tid siden fik lyst til at læse en godnathistorie for mig selv, tog jeg et bind af H. C. Andersens eventyr ned fra hylden. Jeg bladede lidt på må og få; det skulle være et eventyr, jeg ikke kendte for godt, og det måtte ikke være for langt, for jeg har det med at falde ret hurtigt i søvn. Det blev rent tilfældigt »Marionetspille- ren«. Det kendte jeg slet ikke, og det var kun på ganske få sider. Men det blev mere spændende, end jeg havde regnet med, og sønnen indfandt sig først hen på de små timer, idet jeg måtte ud af sengen for at konsultere nogle af mine bøger. Jeg havde øjnet brikkerne til et puslespil og ville gerne se, om mønsteret passede.

I eventyret møder fortælleren en marionetspiller på et dampskib, hvor de rejser sammen. Han er en omrejsende »Theater- directeur«, der har hele sit »personale« i en kasse og er en glad og lykkelig mand. Han fortæller, at han en gang spillede marionetteater på Hotel »Postgaarden« i Slagelse og der mødt en »Candidat fra den Polytechniske Lærestalt«. Denne optrådte selv på Hotel Postgaarden, men det var med fysikforelæsninger, ledsaget af demonstrationer, hvortil han havde nogle fine apparater. Det blev til, at marionetspilleren overværede forelæsningsen, og det satte hans fantasi i gang. Han drømte,

Løge i Saudi Arabien (fortsat)

sendte ham ind ved siden af til min specialkollega i de materier. Men han kom ud derfra. Det viste sig, at han selv 60 år gammel var blevet gift med en 16-årig pige, og at han desværre nu efter et halvt år ikke havde kunnet gøre hende gravid og kun kunne opfylde sine ægteskabelige forpligtelser een gang i døgn. Mafi BOM!

Kurt Bresson.

at han og hans dukker dumpede igennem en elektrisk spiral, ligesom han havde set »Candidaten« lade et stykke jern dumpe, hvorved det blev magnetisk, »Aanden kom over det«.

»Ånden kom ...«

Og ånden kom også over marionetspille- ren. Hans »personale« blev levende skue- spillere, og han selv blev en »rigtig« tea- terdirektør. Men med al den ballade, han fik med dette personale, var han lykkelig over at vågne og blive klar over, at det kun var en drøm. Dukkerne er meget let- tere at omgås end primadonnaer og scene- helte af kød og blod.

H. C. Andersen-tolkere anfører, at in- spirationen til dette eventyr stammer fra Andersens mislykkede forsøg på at gøre sig gældende ved teatret. Denne tolkning skal jeg ikke anfægte, men gerne overlade til litterater at diskutere. Det, der fik mig til at blive mere end interesseret, var, at denne historie har forbindelse til »Hauchs Samling« af gamle fysikinstrumenter på Sorø Akademi, som jeg bestyrer.

»Fysisk Cabinet«

I 1824 stiftedes i København »Selskabet til Naturlærens Udbredelse«. Et af de stif- tende møder, som fysikeren H. C. Ørsted havde indkaldt, holdtes den 27. februar 1827, og heri deltog den 71-årige overhof- marskal Adam Wilhelm Hauch, som i sine yngre dage havde samlet et meget omfattende »Fysisk Cabinet«, der endnu stod i »Staldmestergården« i København. Et par måneder senere deltog Hauch sam- men med kongen, Frederik VI., i indviel- sen af den hovedbygning på Sorø Akade- mi, der var opført som erstatning for den, der nedbrændte i 1813. Ved denne indivi- else opstod tanken om, at Hauchs fysiske samling skulle skænkes til akademiet, hvilket den også blev. I november samme år kom alle apparaterne til Sorø.

»Selskabet for Naturlærens Udbredelse« skulle efter Ørstedes idé foranstalte foredrag om naturvidenskabelige emner. Men det var afgørende, at disse foredrag ikke skulle være for specialister, men skulle holdes i en sådan form, at alle kunne have udbytte af at høre på. Foreningen eksisterer stadig.

I vinteren 1835-36 – der kunne nylig have været fejret 150 års jubilæum – arrangerede selskabet foredrag over mekanisk fysik og elektricitetslære i Slagelse. Det var cand. polyt. S. Holmstedt, der holdt disse foredrag. Fra annonceringen i de lokale aviser kan man se, at formålet med at gøre foredragene alment fattelige efterleves, idet det hedder (Den Vestsjællandske Avis. Slagelse Ugeblad. Oktober 1835. Side 664):

»Foredraget vil i almeenfattelig Fremstilling forklare i Særdeleshed de fornævnte Videnskabers Grundsætninger, som udbrede Lys over mange af Livets practiske Gienstande, give talrige Vink til deres Anvendelse i Kunstflid, Næringsbrug og Husholdning, og saaledes meddele frugtbar Oplysning for Borgeren som for Landmanden, for Kunstneren som for Haandværkeren«.

I en anden indbydelse hedder det endda (Den Vestsjællandske Avis. Slagelse Ugeblad. Den 21. November 1835):

»De, som ønsker at høre disse Forelæsninger, til hvilke Adgangen ogsaa staar aaben for Mødre og Døttre i Familierne, vilde behage snarest mueligt at melde sig hos Een af Undertegnede, og derefter paa samme Sted, senest d. 28de d. M. lade afhente Adgangsbillet til samtlige Forelæsninger for hele Vinteren, imod derfor at erlægge det Bidrag, som til de locale Foranstaltninger for Forelæsningerne – hvilke i øvrigt gives aldeles uden Betaling ...«.

Det er en kendt sag, at H. C. Andersen var nær ven med H. C. Ørsted og beundrede ham kolossalt. Juleaften 1835 var Andersen således til middag hos Ørsted og fik af ham et par kopper og et digt i julegave. Jo, det er rigtigt: Ørsted forærede et digt til Andersen. Der er næppe tvivl

om, at Andersen af Ørsted har hørt om Selskabet til Naturlærens Udbredelse. Men har H. C. Andersen selv været til forelæsning i Slagelse? Næppe, for tilsyneladende har han ikke været på disse kanter i løbet af den tid, forelæsningerne holdtes. Men her kommer Sorø Akademi ind i billedet.

Hektiske juledage

Det var for H. C. Andersen et par hektiske juledage i 1835. Foruden juleaften at have været til middag hos Ørsted, var han også til julefest i Studenterforeningen, hvor der opførtes en fransk vaudeville, og derefter kl. 11 spiste han julegrød hos Edvard Collin. 1. juledag var han til frokost hos Gottlieb Collin, middag hos justitsråd Viborg og endelig om aftenen til musiksoiree hos Agent Zinn. Andersen er kendt for at have holdt sig til de rigtige steder. Men ellers var han på denne tid vældig optaget af at færdigskrive sin store roman »O.T.«. På denne, som på andre værker, har han ofte skrevet under besøg i Sorø, hvor han boede hos digterkollegaen Ingemann i det hus, der har fået navn efter denne.

»I Sverrig«

Det fremgår af H. C. Andersens dagbøger, at han i juni 1836 foretog en rejse til Næstved, hvor han besøgte general Guldberg og derefter rejste til Sorø, hvor han besøgte Ingemann og Carsten Hauch. Han har næppe været i Sorø-Slagelse mellem julen 1835 og juni 1836, og det er netop i dette tidsrum, at forelæsningerne holdes. »Marionetspilleren« blev først offentliggjort i 1851, sammen med andre eventyr og historier i »I Sverrig«, men har naturligvis været skrevet tidligere. Det er absolut ikke et af hans betydelige værker, og kan meget vel have ligget i skuffen i lang tid, afventende en lejlighed til offentliggørelse sammen med andre skrifter.

Bogen »I Sverrig« indeholder 30 beretninger og historier. En del er direkte beskrivelser af steder, han besøgte under sin rejse i Sverige, hvor han sejlede ad Gøta-

kanalen fra Gøteborg til Stockholm. Men der er også beretninger om mennesker, han angiveligt mødte på rejsen. Historien om marionetspilleren får Andersen bekvemt tilpasset ved at lade ham være en omrejsende kunstner, som han møder på båden, og som fortæller om sin oplevelse i Slagelse. Historien begynder: »Der var på Dampskibet en gammelagtig Mand ...«.

Ingemanns Hus

Da jeg for 23 år siden blev ansat på Sorø Akademis Skole, boede jeg et halvt års tid i Ingemanns Hus. Jeg husker tydeligt de beretninger, jeg fik af ældre kolleger om dette smukke hus' historie. Ikke mindst var det med ærefrygt, at jeg på førstesalen fra et lille værelse skuede gennem vinduet i kvisten ud over den frodige, lidt vildt voksende have og søen. Værelset var min teenage-datters hybel, og væggene var pyntet med sådanne plakater, som ungdom nu engang kan lide at omgive sig med. Og huset genlød af Beatles-musik (det var i 1965), forøvrigt til fornøjelse for både forældre og børn. Men der var strenge påbud om, at der ikke måtte males eller slås søm i; thi huset var fredet og blev betragtet som en national helligdom, hvad det vel ret beset også er.

Andersens rum

I dette kvistværelse, sagde man, havde H. C. Andersen boet, når han var på sine hyppige besøg i Sorø. Og man sagde også, at han netop i dette værelse havde skrevet på sine romaner. »O.T.« og »Improvisatoren«. I et brev til sin veninde Henriette Hanck skrev han den 19. januar 1836, at han nu havde fuldendt sin roman »O.T.«. Under sine besøg i Sorø besøgte han også en anden god ven, Carsten Hauch, og her finder vi vel forbindelsen til foredragene i Slagelse.

Hauchs Samling

Carsten Hauch var nemlig som lektor i fysik på akademiet den, der havde ansvaret for fysiksamlingen, som hans farbror, overhofmarskallen, havde skænket i

1827. Det må være ham, der har givet til-ladelse til, at Holmstedt har kunnet låne apparater til sine forelæsninger. Udlånet er omtalt i årsskriftet for skolen. Og det må være rimeligt at *antage, at Carsten Hauch har overværet et eller flere af Holmstedts forelæsninger og har fortalt H. C. Andersen om dem.*

Som en slags epilog kan nævnes, at »den polytechniske Kandidat« Holmstedt senere blev lærer på Den videnskabelige Realskole i Århus. Det fik den konsekvens, at der i 1840 blev udlånt 40 apparater fra Hauchs Samling til denne skole. De er aldrig kommet tilbage, og jeg ved ikke, om de findes endnu; man kan håbe det, og jeg ville gerne vide, hvor de måtte være.

Ingemanns Hus med H. C. Andersens kvistværelse er indvendig totalt fornyet i 1987 og indrettet som administrationskontorer for skolen. Kvistværelset rummer regnskabsafdelingen, hvor regnskaberne føres ved hjælp af edb-udstyr.

Tænk, hvad H. C. Andersen havde kunnet få ud af det?

Soranerbiografier 1584-1960

4 bind indbundet 600,- kr.

Send check til kassereren.

Portofri tilsendelse.

1584-1737 175,- kr.

1747-1800 75,- kr.

1822-1900 200,- kr.

1901-1960 150,- kr.

Sidste bind også i ti-årshefter á 25,- kr.

Sprængningsekspert om et dramatisk liv

Viborg Nyts første passargæst i 1988, den nu 91-årige oberstløjtnant *Povl Kisbye* (R 12), har et langt og begivenhedsrigt liv at se tilbage på. Hans data ser således ud:

Født den første søndag i advent i året 1896. Skolegang på Sorø Akademi. Soldat og værnepligtig befalingsmand under første verdenskrig, hvor han blandt andet stiftede bekendtskab med de tyske zeppelin-luftskibe. Ansat som officer ved regimentet i Viborg, hvor han blandt andet var adjutant hos den i sin tid så berygtede oberst, der gik under navnet Ivan den Grusomme. Den 9. april 1940 måtte han sammen med sit kompagni passivt se til, at tyskerne rykkede ind i Danmark, og han blev under besættelsen taget af tyskerne som gidsel. Senere var han som sprængningsekspert med til at rydde op efter nedstyrkede engelske bombefly, ligesom han efter krigens ophør virkede som sprængningskommandør ved oprydningen efter den tyske værnemagt, for endelig som pensionist at blive slotsforvalter på Sostrup Slot på Djursland. I sin fritid var han en inkarneret lystfisker, skytte og rytter.

Om dette sit begivenhedsrige liv fortalte vores passargæst løst og fast den næstsidsste dag af året 1987 under en hyggelig eftermiddagssnak på månedsdagen for hans 91 års fødselsdag:

»Jeg er født på Æblegaarden, der ligger lidt udenfor Nyborg på Fyn, hvor min far, der var præstesøn, var forpagter. I 1901 blev han imidlertid økonom på Sorø Akademi og bestyrede samtidig en tilhørende gård på 50 tdr. land, hvorfra akademiet fik landbrugsprodukter. Skolen, der er en kostskole, havde 250 elever, hvoraf de 100 boede på skolen, hvor min mor forestod forplejningen af ca. 120 daglige mennesker.

Mine forældre og vi fem børn beboede en stor syv værelses lejlighed på skolen, men der var ingen bekvemmeligheder, og alt var meget gammeldags. Der var således en natpotte under alle sengene, og der

var kun et wc/das til os syv familie-medlemmer samt en kogejomfru og tre piger, så der var til tider trængsel ved det lille hus. De drenge, som opholdt sig på skolen, boede på store sovesale med 32 i hver sal, og de havde også hver sin natpotte under sengen. Da der ikke var indlagt vand i huset, måtte det hver dag pumpes op i en beholder, hvorfra der blev hentet vand til såvel husholdningen som personlig renlighed. Drengene, hvoraf 64 boede på anden sal, fik også pumpet vand op, så de kunne blive vasket.

I tilfælde af brand, husker jeg, var der særlige brandregler for de mange drenge, som jo i påkommende tilfælde skulle kunne redde sig. Der var således lærredsredningssluser, som kunne spændes på vinduerne, og igennem disse skulle drengene så glide ned i gården. Det var store dage på skolen, når der blev holdt redningsøvelse, og drengene skulle styrte sig ned gennem den udspændte redningskanal.

Povl Kisbye.

Kosten

Min mor forestod forplejningen af de mange drenge, som fik en meget kraftig kost. Jeg husker, at de skulle have seks gange and og seks gange gås i løbet af et år, og de skulle være tre om en and og seks om en gås. Serveringen blev forestået af seks tjenere, ligesom der var en natvægter, der gik rundt på skolen om natten.

Der var streng justits på skolen, hvor alle eleverne var i Æniform, blå jakkesæt med kasket, og ved hver kateder hang et spanskør, som i påkommende tilfælde blev brugt.

Min værnepligt aftjente jeg ved den daværende 14. bataljon og kom derfra på kornetskole. Som vagtkommandør var jeg til tjeneste ved et vagthold ved Storebælt, hvor jeg en dag oplevede, at et stort tysk luftskib kom glidende hen over os. Jeg var meget i vildrede med, hvad vi skulle foretage os i den anledning. Jeg sendte derfor en forespørgsel til hovedvagten om, hvad jeg skulle foretage mig og fik den besked, at det ikke måtte beskydes. Det havde nu nok også været virkningsløst, men en oplevelse var det med den store ballon, der jo nok var på observation op gennem bæltterne.

Til Viborg

Efter officersskolen blev jeg så sendt til Viborg. Det var ikke med nogen særlig stor glæde, jeg modtog forvisningen til Hedebyen, men jeg blev da glad for at være her, og jeg har været viborgenser lige siden da.

Ved Viborgregimentet opnåede jeg at have alle de tjenester, som kan tildeles en officer, lige fra næstkommanderende for et kompagni til kompagnichef og adjutant med videre. Jeg var således regimentsadjutant for oberst Ivan Carstensen, som med rette bar tilnavnet »Ivan den Grusomme«. Han var en streng og ikke særlig vellidt regimentschef, som havde mange mærkelige ideer. Da vi fik kaserne her i Viborg, fik han den ide, at de på kaserne indkvarterede soldater hver morgen skulle have iskolde bruse-

bade for at se, om de helbredsmæssigt var i bedre stand end de soldater, der var indkvarterede ude i byen og ikke fik det kolde gys hver morgen. Det viste sig imidlertid, at der ikke var nogen forskel på de to hold soldaters helbred.

Jeg oplevede også den tort, at jeg og mit maskingeværkompagni uvirksomt måtte se på, at de tyske flyvere kredsede lavt ind over Viborg kaserne den 9. april 1940 om morgenen. Da jeg var uddannet som sprængningsofficer, blev jeg under besættelsen tilkommanderet det civile luftværn som dansk repræsentant ved oprydning efter nedstyrkede engelske bombemaskiner. Jeg var således med ved ca. 20 nedstyrninger, hvor jeg havde flere makabre og kedelige oplevelser med hensyn til tyskernes ligegyldighed med, hvordan de forulykkede besætningsmedlemmer blev begravet. Jeg fandt således en hel besætning, der bare var smidt ned i en grøft og fyldt jord på. Ved sognefogedens og præstens hjælp fik jeg foranstaltet en begravelse, hvortil der kom flere hundrede mennesker. Tyskerne blev imidlertid meget fortørnet over denne begravelse og arresterede både sognefogeden og præsten, og først efter at jeg havde været i forbindelse med den tyske general Lindemann, blev de frigivet.

Arresteret

Jeg prøvede da også at blive arresteret af Gestapo og sad et stykke tid som gidsel først i Århus og senere på Hindsgavl, men blev så frigivet for at kunne fortsætte mit arbejde som dansk bombeekspert.

Efter krigens ophør fik jeg til opgave at rydde store dele af vestkysten for miner og ammunition, og en overgang havde jeg en del tyske minører til at tage miner op, ligesom vi havde medlemmer af modstandsbevægelsen til at køre miner og sprængstof sammen til sprængningsstederne.

Heldigvis var de tyske minekort i orden, så optagningen var ikke vanskelig. Det eneste område, som ikke var kortlagt, var Skallingen. Grunden var, at da den ty-

ske Afrika-helt general Rommel under en inspektion langs vestkysten opdagede, at der ikke var lagt miner ud i dette område, blev han så rasende over denne forsømmelse, at han med lynets hast beordrede området mineret, uden det blev kortlagt.

Det blev nu en meget vanskelig og farlig opgave at fjerne disse miner. Vi fik nu fat på nogle tyske panservogne, som vi spændte nogle tunge jerntromler efter. På den måde fik vi en del af disse miner til at detonere, men endnu ligger der mange miner i området ved Skallingen, og så vidt jeg ved, er området endnu afspærret.

Mit sidste job, som jeg fik, efter at jeg var blevet pensioneret, var som slotsforvalter på Sostrup Slot på Djursland, hvor det var meningen, jeg skulle have tilbragt mit otium, men så blev slottet solgt til nonnekloster. Da der derfor ikke var brug for en mandlig slotsforvalter, blev jeg atter viborgenser, og bor nu her i mit lille rare hus på Olufsbakken«, slutter den gamle kriger sin lange interessante livsberetning, som her dog kun bliver bragt i udpluk. Det kan dog røbes, at Kisbyes fritidsinteresser har været fiskeri, skydning og ridning, og fra denne side af sit liv har han hjembragt mange trofæer og præmier.

Vejen Andersen.

Ditlev Tamm:

Christian d. Fjerdes kanslere Gads forlag 1987.

En ny lille bog af retshistorikeren professor Ditlev Tamm: »Christian den Fjerdes kanslere« (Gad 1987) fortæller meget om Jakob Ulfelt, rigens kansler (der især tog sig af retsvæsenet) fra 1609 til 1630, og Christen Friis, der havde den endnu højere post som *kongens* kansler 1616–39.

Soranere har særlig interesse i bogens oplysninger om den lærde og dygtige Christen Friis's indsats for det af Christian IV i 1623 grundlagte akademi i Sorø, hvis første fundats han skrev i samarbejde med Jakob Ulfeldt og den lærde Holger

Rosenkrantz. Friis var en god støtte for akademiet, sendte sine sønner på Sorø og hviler sammen med sin hustru i et gravkapel i Sorø kirke; det store epitafium beskrives grundigt i bogen. Tamm følger den ret udbredte antagelse, at Tübingens ridderakademi var det vigtigste forbillede for akademiet i Sorø. Kaj Hørby skrev derimod i »Academia Sorana« (1962), at vel var akademiets ændrede fundats af 1643 direkte inspireret fra Collegium Illustris i Tübingen, men at akademiets udformning i 1623 snarere havde kollegiet i Kassel som forbillede.

Den veloplagede og let læste bog indeholder iøvrigt en forbausende fylde af oplysninger, herunder om vigtige retssager ved Christian IV's retterting. Tamm rokker ved overleveringen om ham som er særligt retfærdig dommer, men nævner også, at han ikke var særligt ivrig i trolddomsager.

Frants Thygesen (S 32)

Helge Refn-bog og -udstilling

Der er netop udkommet en stor og meget smukt udstyret bog om maleren Helge Refn (1908–85, S 1927). Refn var nok bedst kendt som teatermaler, han skabte dekorationer og kostumer til utallige opsetninger på teatre overalt i og adskillige steder uden for Norden.

Men også bogomslag og plakater blev det til; hvem husker fx. ikke hans pragtfulde plakatserie for DSB for ca. 10 år siden – det er dem, der viser udsigten fra en Storebæltsfærg. Bogen er absolut anbefalelsesværdig for alle, der holder af Helge Refns kunst. Og så er den tilmed rørende billig – omfang og udstyr taget i betragtning – takket være en omfattende legatstøtte til udgivelsen.

Henrik Steen Møller: Helge Refn. Fogtdal 1987. Kr. 129,-.

I forbindelse med udgivelsen var der arrangeret en udstilling af Refns værker i Nikolaj Kirke i København.

Per Salling.

Kære red.!

I skoleåret 1921-22, da jeg boede på hovedbygningen, var bordbønnen efter måltidet gået af brug. Lektor Marcus Pedersen mener, at det skete en del år tidligere.

1922-23 blev bønnen før måltidet bedt af Godfred Elberling, i hvert fald i en væsentlig del af skoleåret. Det var da reglen, at det var den IG'er, der var nr. 5 af alumnene i IG, som bad bønnen. Nr. 5 skulle sidde ved Marcus Pedersens venstre hånd.

Godfred var stærkt irriteret over dette hverv, men gav dog ikke udtryk derfor. Hans stemmeføring var upåklagelig. Jeg gav ham det venneråd at forsøge på at blive nr. 4 eller, hvis det var lettere, nr. 6, men det lykkedes ham, så vidt jeg erindrer, ikke.

Mange hilsener Ernst Andersen (S 25).

Et par måneder efter at jeg var startet på Sorø Akademi, fik jeg den ide at samle alle de soranere, mest alumnere, som jeg de foregående 3 år har haft så meget sjov med.

Jeg kontaktede mine to venner Anders Rediin og Bo Daugaard, begge (S 85), som med stor iver gik i gang med at kontakte de gamle soranere, som de kendte. De inviterede gæster var gamle soranere fra de sidste 4 årgange samt nuværende elever.

Jeg satte mig i forbindelse med Daddys Dance Hall i København og skrev kontrakt. Fstedatoen blev fastsat til fredag den 22. januar 1988, og festen startede kl. 22. De gæster, der indfandt sig op til en time efter dette tidspunkt, var blevet lovet fri entre, og det gjorde størstedelen af gæsterne.

Stemningen var fra starten høj, og jeg tør sige, at alle uden undtagelse morede sig godt. Der blev danset, snakket og festet på ægte soransk manér.

Af de tilbagemeldinger, vi har fået, kan jeg forstå, at festen var en kæmpesucces, så jeg regner med, at den bliver gentaget.

Christel Lila Bladh.
Sorø Akademi.

Soranerfest 22. januar 1988

Jeg og to af mine venner, Anders Rediin og Bo Daugaard (S 85) holdt fredag den 22. januar en soranerfest på Daddy's i København med godt 200 deltagere.

Vi vil gerne takke for det store fremmøde ved denne fest. Der var mange gamle soranere, som jeg havde opgivet at få fat i, der pludselig dukkede op alligevel. Det var suverænt. Af tilbagemeldinger har vi forstået, at festen var en stor succes, og derfor håber vi at kunne gentage den til næste år.

Med 888 grønne hilsener

Lila Bladh, Sorø Akademi.

Noter

Flemming Wiinblad (S 43) cand., jur., udnævnt til slotsforvalter på Frederiksborg Slot, Hillerød, fra 1. maj 1988.

Professor dr. theol. Jacob Leth Balling, (S 45), er blevet R. af Dbg. 1. grad den 23. januar 1988.

Runde fødselsdage i marts 1988

3. Journalist Bjarne Alsinger (f. 28, R 46), Asmildvej 11, Overlund pr. 8800 Viborg.
4. Læge Jørgen Aunt (f. 28, S 47), Fasanvej 31, 3660 Stenløse.
4. Dir. Hans-Eyvind Christensen (f. 28, R 46), ska. Rosenlund, Kirkevej, 5252 Nr. Søby.
4. Regnsk.chef Erik Kaa (f. 18, S 36), Grønnevej 247, 2830 Virum.
7. Niels Chr. Ulrich (f. 38, '55), ukendt adresse.
8. O. pol.betjent Helge Andersen (f. 18, R 35), Snorresgade 3, 2. tv., 2300 S.
10. Fru Gerda Bindslev (f. 38, S 57), Skelagervej 137, 9000 Aalborg.
11. Birte Andersen (f. 38, S 56), Kirkevænget 8, 5270 Odense NV.
11. Skibsfører Torben Scheibel (f. 28, R 45), ska. Rosenvej 11, 3700 Rønne.
13. Lærer Carl Johan Thode Ahlmann (f. 38, S 57), Lovstrupvej 1, Vostrup pr. 6880 Tarm.

13. Civ.ing. Jørgen Hansen (f. 1888, S 06), Laur. Sørensenvej 91, st., 2000 Fr.berg.
16. O.læge Jørgen Holdt Elley (f. 38, S 57), Vinkelvej 9, Rørkær pr. 6270 Tønder.
19. Designer Jacob Brandt (f. 18, '32), Nørrebrogade 53B, 2., 2200 Kbhvn. N.
20. Afd.leder Eyvind Westergaard (f. 28, R 45), Skolevænget 14, 2800 Lyngby.
22. Læge Erik Brandt (f. 28, S 47), Vorupvej 175, 7700 Thisted.
23. Univ.lektor Georg Søndergaard (f. 38, S 58), Enebærvej 84, 5260 Hjalte.
24. Læge Svend Aage Askjær (f. 38, S 57), Rønbjergvej 10, 7800 Skive.
25. Læge Thomas Glenthøj (f. 27, S 47), Rødbyvej 11, 4895 Errindlev.
26. O.ing. Axel Müller (f. 13, S 30), Appelberry Drive 667, San Rafael, Cal. 94903, USA.
27. Dir. Jørgen K. Rasmussen (f. 13, S 31), Borgevej 31, 2800 Lyngby.
28. Læge Niels Harboe (f. 18, S 36), Åbuen 12, 2690 Karlslunde.
28. Assistent Johannes Krarup (f. 18, R 35), Stensballe Strandvej 25, 8700 Horsens.
28. Dommer Sigurd L. Møller (f. 03, S 21), Vattrupvej 37, Thorning pr. 8670 Kjellerup.
28. Prok. Erik de Padua Pohl (f. 28, R 44), Trongårdsvej 44, 2900 Hellestrup.
30. Dir. Jesper Illum (f. 28, S 47), Langs Hegnet 33, 2800 Lyngby.
31. Ing. Jens Leth Hansen (f. 38, R 55), ukendt adresse.
31. Læge Erling Lykkegaard (f. 38, S 56), Nylandsvej 40B, 2690 Karlslunde.

»ska.«: Sidste kendte adresse; oplysninger venligst til Per Salling, Højgårdstoften 264, 2630 Taastrup. (02 99 78 58).

Soranske dødsfald

KAJ JORNIL (R 19)

18. maj 1902 – 24. januar 1988

OVE ARUP (S 13)

16. april 1895 – februar 1988

MEDLEMSKONTINGENTET

er af generalforsamlingen fastsat til kr. 90,- i 1988. For medlemmer fra og med årgang 1981 samt for medlemmer, der er fyldt 67 år, dog kun kr. 55,-. Medlemmer, som aftjener deres værnepligt, er kontingentfri et år, når meddelelse herom gives til:

Soransk Samfunds kasserer:

Direktør Finn Harlang
Dronningens Tværgade 30
1302 København K.
Telefon 01 13 86 66
Postgiro 4 00 17 10
Kontingent giro 3 27 13 07

OBS – Årgang 87 er kontingentfri.

Postændring – Kontingent m.v.

SOR-data	SOR-data
Soransk Samfund	Dr. Tværgade 30
Dr. Tværgade 30	1302 København K.
1302 København K.	

OBS – BETALING

Til de medlemmer, der er bosat i Danmark, på Færøerne, i Norge, Finland, Sverige og i Island fremsendes fortrykte girokort. Udlandssoranere bedes **indbetale kontingent i check, trukket på en dansk bank**, da Samfundet ellers må betale **30,00 kr.** for at veksle en udenlandsk check. Denne indbetaling må gerne komme kassereren i hænde u/ yderligere opfordring, hvorved Samfundet sparer tid og penge til opkrævning.

SORANERBLADET: Redaktion

Svend Ranvig
Kongebrovej 28
4180 Sorø
03 63 08 57 (bedst 18-19)

SORANERBLADET: Administration

Direktør Finn Harlang
Dronningens Tværgade 30, 1302 Kbh. K.
01 13 86 66

Sorø Bogtrykkeri APS
Alleen 9, 4180 Sorø
03 63 05 75

ISSN 0903-1340

Adresseændringer og re-
klamationer rettes i Skan-
dinavien til det lokale
postkontor.

J RØDGAARD HANSEN

KYSTVEJEN 34
4400 KALUNDBORG

Indhent tilbud på

Person-, Last-, Varevogne

MERCEDES-BENZ

4300 HOLBÆK
Hovedvej 4
(03) *43 41 22

4400 KALUNDBORG
Slagelsevej 162
(03) *51 11 66

4500 NYKØBING Sj.
Autogården
(03)* 41 11 22

LYNGE & SØN A/S
INTERNATIONALT ANTIKVARIAT

SILKEGADE 11 - DK
1103 KØBENHAVN K.
TELEFON (01) 15 53 35

Sorø Akademis
Skovdistrikt

Telf. (03) 63 01 25

gælder det **SPHAGNUM** så tal med

Pindstrup Mosebrug A/s

Pindstrup
8580 Ryomgård
Telefon (06) 39 61 00

SAAB
DACIA

Salg - Service

Aut. -forhandler
NIELS THIELE

Automobiler
STENLØSE

Tlf. (02) 17 00 72